

"Arzı ve bütün nücüm ve şümusu tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevirecek kuvvetli bir ele mâlik olmayan kimse, kâinatta dâvâ-yı halk ve iddiayı icad edemez. Zira her şey her şeyle bağlıdır." İzah eder misiniz?

Kâinat ve içindeki bütün eşya, birbiri ile öyle bir bağlıdır ki, âdeta kâinat parçalanmaz bir bütün gibidir.

Mesela, güneş sistemi olmadan küçük bir arı yaşayamaz. Arı ile güneş sistemi arasında sağlam ve kopmaz bir münasebet vardır. Hayatın vücut bulabilmesi, bütün kâinatın ve içindeki sebeplerin bir araya gelmesine bağlıdır. Bu yüzden hayat, kâinat fabrikasının çarklarının dönmesi ile hâsıl olan bir neticedir, hulasadır ve en kıymetli mamüldür. Mesela hava, su, ateş, toprak bütün kâinatı istila etmiş, hayatın teşekkülünde en temel unsurlardır.

Bu sebeple kâinatın tümüne sahip olamayan, küçücük bir parçasına da sahip olamaz. Ya da küçücük bir şeye sahip olabilmek için kâinata sahip olmak lazım.

Potin bağı nazariyesine göre tabiat maddenin yapı taşları gibi temel unsurlara hasredilemez; bütününü iç insicamıyla anlaşılması gerekir. Bu bakış büyük düşünür David Bohm'un "**holistik kâinat**" anlayışıyla da mutabakat arz ediyor. Maddenin temel yapı taşlarına dayanan *-atom altı parçacıkları-* fikri terkediliyor.

Eşya, karşılıklı ve uygun münasebetler sayesinde var olabilir. Kâinat, karşılıklı hâdiseler ağı şeklinde düşünülüyor. Nazariyeye "**potin bağı**" adı verilmesi de bundandır. **Potin bağı** ise mutlak bir varlığın elinde. Yani maddeci olan Batı düşüncesi tevhide yaklaşır gibi oluyor. Bu noktada kâinat **teavün** (*yardımlaşma*), **tesanüd** (*dayanışma*), **teanuk** (*kucaklaşma*), **tecavüb** (*birbirinin ihtiyacına cevab verme*) fiilleri ile âdeta bölünmez bir küll gibidir. Bunlar gözümüz önünde cereyan ettiği için ispata bile lüzum yoktur.

Güneş sistemi ile arı arasında nasıl sağlam ve kopmaz bir münasebet varsa, aynı münasebet güneş sistemi ile samanyolu galaksisi arasında da var. Dolayısı ile kâinat ve içindeki eşya domino taşları gibi birbirine yaslanmışır. En küçük ile en büyük arasında doğrudan ya da dolaylı bir bağlantı bulunuyor. Bu durumda sistemi kontrol edemeyen birisi sistemin en küçük parçasını da kontrol edemez, demektir.

Sistemi kontrol edebilmek içinde sonsuz bir ilim, mutlak bir irade ve nihayetsiz bir kudret lazımdır. Ki, bu vasıflar da ancak Cenab-ı Hakk'a mahsustur. Bu vasıflara haiz olmayan herhangi bir sebebin, tabiatın ya da tesadüfün bir şey icad etmeye muktedir olması mümkün değildir.